No 1822

DE TIJD.

NOORD-HOLLANDSCHE COURANT.

Dieu et mon droit.

Deze Courant verschijnt te Amsterdam, Dagelijks, behalve des Zondags. Het abonnement voor 3 maanden is *f* 5,00; voor de buitensteden *f* 6,00; franco door het geheele Rijk. *Brieven, Gelden*, enz. FRANCO te adresseren aan het *Bureau* dezer Courant.

WOENSDAG, 20 APRIL.

Bij dit Nummer behoort een Bijvoegsel.

Advertentien van *Zes* regels en daar beneden worden tegen *f* 1,00 geplaatst; meer dan *Zes* regels tegen 15 cents de regel. — Voor alle advertentien wordt bovendien 35 cents zegelregt betaald. Voor groote letters betaalt men naar de plaatsruimte meer.

AMSTERDAM, 19 April.

De Tweede Kamer heeft in hare zitting van gisteren onze kerkregeling op nieuw besproken. De diskussie is te uitvoerig geweest, dan dat wij haar in dit nummer geheel kunnen mededeelen. Wij zijn daarin verhinderd, niet uit plaatsgebrek, want gaarne geven wij een bijvoegsel; maar uit gebrek aan tijd voor onze letterzetters. Wij kunnen derhalve het slot der beraadslaging eerst morgen geven. Inmiddels vernemen onze lezers hier den uitslag der beraadslaging. De heer van Doorn heeft op het einde der zitting eene motie van orde voorgesteld van den volgenden inhoud:

»De Kamer, kennis genomen hebbende van de gedane mededeelingen betreffende de onderhandelingen over de kerkelijke aangelegenheden der Roomsch-Katholieken hier te lande, en gehoord hebbende dat daaromtrent krachtige vertoogen aan het Hof van Rome zijn of zullen worden gedaan, verklaart over te gaan tot de orde van den dag."

De heer Meeussen vindt de verklaring te onbepaald en wenscht te weten, of zij eene afkeuring van de organisatie zelve, of slechts van de wijze waarop zij is uitgevoerd, inhoudt. En dewijl de heer van Doorn verklaart alleen het laatste te hebben bedoeld; zoo stelt de heer Bethune een amendement in dien zin voor. Na eene toelichting van den heer van Hoëvell, die meent dat het amendement onnoodig is, wordt dat ingetrokken. Ook de minister van Buitenl. Zaken heeft nog aangemerkt, dat op *de zaak* (der kerkregeling) niet kon worden teruggekomen, maar dat de vertoogen te Rome in te dienen alleen konden betreffen de wijze waarop zij was ten uitvoer gelegd.

In dien zin is de motie van orde aangenomen met 40 tegen 12 stemmen. Tegen hebben gestemd de heeren Dommer van Poldersveldt, van Wylick, van Lijnden, van Nispen van Sevenaer, Groen van Prinsterer, van Wintershoven, Luijben, Mackay, Meeussen, Schiffer en Leemans.

Wij onthouden ons heden van aanmerkingen; wij bespreken deze beraadslaging later, maar wij willen 't niet ontveinzen, dat ons veel daarin pijnlijk heeft aangedaan. Intusschen dit meenen wij reeds bij voorraad te moeten konstateeren, dat zoo al de Kamer gemeend heeft, dat het Pauselijk gouvernement niet gedaan heeft wat men daarvan had verwacht; desniettemin de loijauteit van het Pauselijk bestuur boven alle verdenking is gebleven.

Vervolg van het Bijvoegsel.

Nu had de Regering kunnen zeggen, dat er zorg gedragen moest worden, dat er bij de organisatie geen aanstoot aan eene andere kerk wierd gegeven. De Regering heeft dit evenwel niet gedaan. Zij heeft alleen den wensch uitgedrukt, dat zij omtrent den tijd en de wijze der organisatie vooraf mededeeling zou bekomen. Het Hof van Rome heeft aan dat verzoek, aan die uitnoodiging niet voldaan. Van daar, dat men de ontstane moeijelijkheid vooral aan Rome wijt. Spreker gelooft, dat men regtvaardig jegens allen behoort te zijn. En daarom vraagt hij het: wat waar is van het gerucht, dat in omloop is, dat de Internuntius te 's Hage reeds in den aanvang van dit jaar de ophanden zijnde organisatie bij twee of drie ministers heeft ter sprake gebragt, en bepaaldelijk, dat hij van de vestiging van het Aartsbisdom van Utrecht heeft gewag gemaakt. Is dit het geval niet, dan acht hij het van belang, dat de ministers het bepaaldelijk ontkennen; want, is het geschied, dan zou de beschuldiging, dat het Hof van Rome aan zijne toezegging niet voldaan had, veel van zijne waarde en kracht verliezen. Ook wenschte hij te weten, of op de dépêches van 4 en 7 Maart jl., houdende mededeeling van de Apostolische brieven en van de Allocutie van den Paus, ook eenig antwoord gegeven is, en, zoo ja, welk?

Wat nu het toekomende aangaat, moet men zich beijveren, rust en verdraagzaamheid in het land te behouden, geenszins door het smoren van discussien, noch door eenige intimidatie. Hij heeft het gebeurde hooren bestempelen met den naam van *un fait accompli*, doch hij merkt op, dat het nog niet is *un fait consommé*. Hij acht het wenschelijk, dat de zaak wel worde overwogen, ook in het belang van de Katholijke landgenooten zelve, opdat hun later niet worde ontnomen of betwist, wat zij thans verkrijgen. Er moet nog iets gebeuren, er moet eene *entente* plaats hebben, tot bevordering van verdraagzaamheid. De Protestanten hebben de allocutie als hostiel tegen het Protestantismus beschouwd. De vestiging van een aartsbisdom te Utrecht hebben zij evenzeer als eene hostiele daad tegen het Protestantismus aangemerkt. Hij wil aannemen, dat dit de bedoeling volstrekt niet geweest is; welnu, hij wenscht, dat door eene openhartige behandeling dezer zaak, die tint er van afga; dat is de beste weg, dien men volgen kan, om het doel te bereiken, waarnaar ieder streven moet: dat onze landgenooten broederlijk in een gelukkig en gezegend land te zamen blijven wonen. Voor dat bij een beslissend oordeel over deze aangelegenheid velle, zal hij de antwoorden der Regering op de door hem gedane aanvragen met belangstelling blijven te gemoet zien.

De heer Groen van Prinsterer meent als burger en als volksvertegenwoordiger verpligt te zijn te waken voor het behoud van die vrijheden en regten, waarvan de wederzijdsche eendragt en de goede verstandhouding tusschen de onderscheidene gezindheden afhankelijk is. Het is daarom dat hij het woord heeft opgevat, om in deze belangrijke aangelegenheid zijne meening kenbaar te maken. Meermalen is de bedenking gemaakt, waarom men eerst nu met deze zaak opkwam; waarom men niet reeds in November 1852, toen zij in deze Kamer werd ter sprake gebragt, dezelfde bezwaren had in het midden gebragt, welke men nu voordraagt. De oorzaak daarvan is echter verklaarbaar; zij is gelegen vooreerst in de misschien al te groote bevreesdheid van reeds bij den aanvang aan den schijn voedsel te geven, alsof men verkorting der regten van onze R. Kath. landgenooten op het oog had; en ten tweede, omdat velen in de veronderstelling verkeerden, dat er aan de zijde van het Gouvernement toch wel eenigzins gewaakt zou worden dat geschieden zou datgene, waarover men zich nu zoo zeer beklaagt, dat geheel ter zijde gelaten is. Spr. heeft dezen morgen hooren gewagen daarvan, dat men toch vooral gedachtig moet zijn aan de groote beginselen van het Protestantismus, de beginselen van vrijheid van godsdienst, vrijheid van onderzoek, vrijheid van geweten. Hij vond die vermaning uitmuntend. Hij gelooft niet, dat er iemand is, die aan zijne R. Kath. landgenooten die vrijheid, en wat men noemde een bisschoppelijken toestel te bezitten, zou willen beletten. Maar dat is de vraag niet. De eenige vraag waarop het in deze aankomt, is: of dan, wanneer de innerlijke organisatie in uitwendige betrekking tot den Staat komt, of dan, waar als 't ware een gemengd terrein begint, niet toezigt en overleg noodig is, daar waar de organisatie naar buiten treedt. Hij heeft veel hooren gewagen van een soort van konditie, door het Gouvernement gesteld [illegible] door het Hof van Rome niet vervuld zou zijn, namelijk, dat er voorafgaande kennisgeving zou geschieden van den tijd en wijze, waarop de R. K. organisatie zou tot stand komen. Maar uit de inzage der stukken, blijkt het hem, dat men daaraan niet zulk een groot gewigt heeft gehecht, althans, dat er geen bepaald engagement te dien opzigte is gemaakt. Er blijkt slechts van eene zekere intentie. En nu neemt hij aan, dat de geruchten, waarvan een der sprekers gewaagde, geen waarheid behelzen en dat de internuntius niet alleen bij die, maar bij geen enkel onzer ministers is geweest om voorafgaande toestemming op de toekomstige regeling te verkrijgen, — maar dan nog blijkt uit de stukken van geene bepaalde verbindtenis tot voorafgaande mededeeling, en wij zijn immers genoeg bekend met de rekbaarheid van diplomatike uitdrukkingen. Hij begrijpt dan ook niet, dat men op die niet voorafgegane mededeeling zou willen gronden de aanleiding, om daarvoor voldoening bij het Hof van Rome te vragen. Neen, de minister van Buitenl. Zaken heeft reeds in de vorige week te regt die omstandigheden blootelijk als een onheuschheid gekenmerkt, waarover men zich gevoelig betoonen kan. En bovendien vraagt Spr. aan hen, die meenen, dat het Gouv. het grondwettig terrein heeft betreden, waarin zal die voldoening bestaan. Wat toch is er geschied? Het Hof van Rome rekende zich gebonden aan het Konkordaat van 1827 en heeft aan ons gevraagd, is dat ook uw gevoelen of is het noodig, dat er eene nadere schikking plaats hebbe. De Pauselijke Stoel ging dus van het denkbeeld uit, dat er werkelijk nadere schikking, nader overleg noodig was en kon zelfs niet denken geregtigd te zijn in deze geheel vrijmagtig te handelen. En wat was nu het antwoord van ons Gouv.? Doe wat ge goed vindt; gij zijt volkomen vrij uwe kerkelijke inrigting te organiseeren naar uw welbehagen; het Gouv. zal goedkeuren en erkennen. En is het dan nu te verwonderen, dat bij een dergelijk antwoord het Hof van Rome gehandeld heeft, gelijk is geschied? Het Hof van Rome zal aldus geredeneerd hebben: ik meende aanspraak te hebben op twee bisschoppen, maar nu ik vrij ben benoem ik vijf. Ik meende mij te moeten bepalen tot bisschoppen, maar nu ik vrij ben, waarom zou ik geen Aartsbisschop benoemen. Ik meende dat de bisschoppen gehouden waren een eed aan den Koning te doen, maar daar ik vrij ben, waarom verder nog een eed gevergd. Ik meende, dat bij de invoering der organisatie en met het oog op het Nederl. Volk met groote omzigtigheid moest worden gehandeld, maar als de toestand zoodanig is, dat het Gouv. mij volledige vrijheid laat, waarom zou ik dan niet op mijn standpunt de organisatie vergezeld doen gaan van eene allocutie, die als 't ware een triomf-zang was. Spr. ziet dus [illegible] dat op het standpunt van het Hof van Rome, in verband met het Gouv., door dat Hof zoo verkeerd, zoo tegenstrijdig zou zijn gehandeld. Dat antwoord toch was, gij zijt volkomen vrij; wij kunnen niets doen, wij zullen ons bepalen tot lijdelijk toezien. En hierin, in die lijdelijkheid ligt naar Spr. inzien, 1°. miskenning van de Grondwet in haren geest en zin; 2°. miskenning van den aard der R. K. Kerk zelve; 3°. miskenning van wat de roeping behoort te zijn van een Nederl. gouvernement. Het zijn deze drie punten, waarin Spr. zijne verdere rede zal verdeelen.

I. In dat gedeelte zijner rede tracht Spr. aan te toonen, dat er niet zoo veel verschil bestaat tusschen de Grondwet van 1840 en de gewijzigde van 1848; het eenige verschil bestaat in de opheffing van het placet. Maar het eigenaardig toezigt op de gezindheden, waarop ten allen tijde zoo veel prijs is gesteld, is blijven bestaan. De waarborg, dat de Koning waakt, dat alle kerkgenootschappen zich houden binnen de palen van gehoorzaamheid aan de wetten van den Staat, is blijven bestaan, en daarmede is niet te rijmen het [illegible] lijdelijkheid. Maar, nu de gelijke bescherming [illegible] aanzien vraagt Spr. hoe die lijdelijkheid ten aanzien der inrigting van de R. K. Kerk te rijmen met dat onophoudelijk toezigt op de Hervormde Kerk, waarop in de vorige zitting door den heer Metman meer bijzonder is gewezen. Het antwoord van den tijdelijken minister voor de Herv. Eeredienst heeft Spr. niet overtuigd. Hij zeide, het was het werk van zijn voorganger. Maar Spr. vraagt, of zulk eene belangrijke aangelegenheid niet geacht moet worden het werk te zijn van het geheele ministerie. Als op dergelijke punten het genoeg is te antwoorden, dat de ministers als 't ware geïsoleerd optreden, wat zal er dan worden van het regt der gezindheden, wat zal er worden van den eerbied des volks voor de Grondwet. De minister heeft gezegd, het is 't werk van mijn voorganger, en de goedkeuring op het reglement moest, volgens de constitutive besluiten gevraagd worden; maar Spr. herinnert, dat de goedkeuring niet is verleend dan met de bekende elf reserves, die tot dusver nog niet zijn opgeheven. Nog iets: men laat de organisatie der R. K. Kerk geheel vrij, en bij de Hervormden geschiedt de benoeming van hoogleeraren in de godgeleerde faculteit, die het Herv. dogma moeten onderwijzen, door den min. v. Binn. Zaken. Maar de minister wees er ook op, dat het Herv. kerkgenootschap in het vervolg insgelijks volkomen vrijheid

en gelijkheid zou erlangen, doch Spr. antwoord is: wij verlangen die onbepaalde vrijheid niet. Wij wenschen overleg op het gemengd terrein van kerkelijk en Staatsgezag, en hij moet overigens nog opmerken, dat dat geheele denkbeeld van die onbepaalde vrijheid geheel zamenhangt met het systeem van dit gouvernement, dat de kerk is eene particuliere vereeniging. In dien zin moet uwe opvatting van de kerkelijke vrijheid noodwendig leiden tot misnoegen, tweedragt en verdeeldheid.

II. Het systeem van volkomen lijdelijkheid is ook eene miskenning van den aard der Roomsche Kerk. Hij zal te dien opzigte met voorzigtigheid te werk gaan. Het gouvernement gaat uit van het denkbeeld, dat alles wat nu gebeurd is, van zuiver godsdienstigen aard is en tot geene ongelegenheden in de burgerlijke betrekkingen kan aanleiding geven. En nu denkt Spr. veeleer, en hij doet daarbij een beroep op de geschiedenis, dat de Kerk van Rome hare zaak nooit uit dat oogpunt heeft beschouwd, alsof zij zou zijn eene zuivere godsdienstige instelling, of beter gezegd, meent Spr., dat in de Kerk van Rome steeds de strekking was waar te nemen, om door alle tijden heen de politiek met de godsdienst te vermengen. Hij wenscht hier niet te spreken als Protestant, maar kan zijne stelling door het gezag van Roomschgezinden staven, van de zoodanigen althans, die op den naam van echtgeloovige Roomschgezinden aanspraak kunnen maken, en die erkennen zelf, dat er in de Roomsche Kerk iets is, dat met betrekking tot het staatsgezag, tot voorzigtigheid moet aansporen. Hij beroept zich o. a. op een voorbeeld, dat nog zijne volle kracht behoudt, namelijk de bekende ordonnantie van Paus Bonifacius VIII, waarin gesproken wordt van twee zwaarden, het geestelijke en het wereldlijke zwaard, en wel in dien zin, dat het wereldlijke ondergeschikt moet zijn aan het geestelijke, en dat het gebruikt moet worden op den wenk van het geestelijk gezag. En nu is 't niet alleen in Protest. landen of in rijken met eene gemengde bevolking, dat men met opzigt tot die leer op waarborgen bedacht was, maar wij weten het, dat in de tijden van Lodewijk XIV, in 1682, de bekende vier artikelen zijn vastgesteld, waarbij voor de regten der kroon tegen den geest van overheersching van het kerkelijk gezag waarborgen zijn genomen. Hij beroept zich wijders op het voorbeeld van 1831, toen de abt de Lamennais, verdedigende de konstitutionele vrijheid, door den Paus werd aangezegd bij monde van den Kardinaal Pacca, dat dit beginsel door den Pausselijken Stoel ten sterkste wordt afgekeurd.

En als men dat systeem van lijdelijkheid tegenover den Pauselijken Stoel blijft betrachten, dan moet Spreker er op wijzen, dat men, hetgeen nu gebeurd is, niet kan isoleren en losmaken van de omstandigheden, waarin Europa sedert den laatsten tijd verkeert; dat men dan niet uit het oog mag verliezen, dat in de Roomsche Kerk thans eene rigting de overhand heeft, die men gewoon is de jezuitische rigting te noemen, die thans meer dan eenige andere domineert, en moet hij er tevens op wijzen, hoe zij in de allokutie is waar te nemen, hetgeen ook blijkt uit de wijze waarop daarin het Jansenismus wordt gekarakteriseerd, wordende in die allokutie van dat Jansenismus gesproken als van een monster, als van een pest; daar komt bij de opmerking van Spr., hoe tegenwoordig in sommige landen van Europa, op het politiek gebied, de Roomsche geestelijkheid haar steun verleent aan eene reaktionnaire, absolutische rigting. Hij meent ook nog tegen dat systeem van lijdelijkheid zich te moeten verzetten, met het oog op onze geheele geschiedenis. De behandeling den Roomsch-Katholieken in vroeger tijden aangedaan, getuigde van de meest mogelijke verdraagzaamheid, doch gepaard met een scherp toezigt op de belangen van den Staat. Gewetensvrijheid was hun deel, maar men kon niet alles toelaten wat zou kunnen gezegd worden tot de eischen der Roomsch-Katholieke Kerk te behooren. Datzelfde systeem nu vindt men in de Grondwet terug en het zou niet moeijelijk vallen, uit de beraadslagingen over de herziening der wet in 1848 te bewijzen, dat ook destijds die gedachte geenszins verloren is geraakt, en hij wijst te dien aanzien op art. 194 en op art. 11 der Grondwet.

III. Die lijdelijkheid is ook miskenning van hetgeen tot de roeping eener Nederlandsche Regering behoort. Het sijstema der Regering, dat overigens geheel zamenhangt met haar stelsel van staatsregt, is, dat zij ook in zaken van godsdienst, neutraal moet zijn en zich moet stellen boven de partijen. Spr. zou wenschen, dat het systeem niet neutraal, maar nationaal ware, met eerbiediging overigens van de vrijheid der gezindheden. Hij zou wenschen een systeem van vereeniging der gezindheden op nationaal terrein. Z. i. moet het gouvernement op de gemoedsstemming letten zoowel van Protestanten als Katholieken. Als men ernstig wil spreken en de geschiedenis op het oog wil houden, dan kan men uit een protestantsch oogpunt niet ontkennen, dat vergelijkenderwijs Nederland steeds een toonbeeld van verdraagzaamheid geweest is, niettegenstaande de Protestanten steeds de overgroote meerderheid hebben uitgemaakt. En zoo de Katholieken in lateren tijd, in den laatsten tijd mogten hebben geleden, dan is het geweest onder dien invloed, waaronder ook wij geleden hebben, namelijk onder den invloed der verzinnige theorien. Ook bij het lezen van al de adressen, in deze dagen over de invoering der bisdommen ingediend, zal men diezelfde zucht van verdraagzaamheid en gelijkstelling voor de katholieke landgenooten zien doorstralen, schoon Spr. zich niet geroepen acht elke zinsnede of elke uitdrukking, in sommige der stukken voorkomende, te verdedigen. Zij willen diezelfde verdraagzaamheid blijven betoonen, maar wenschen gevrijwaard te zijn tegen de aanmatiging van andere gezindheden.

Maar er is ook niet gelet op de gemoedsstemming van verre de meeste Roomsgezinden hier te lande: Spr. gelooft niet dat al wat dezer dagen geschied is de goedkeuring zijner R. Kath. landgenooten kan wegdragen. Hij ziet niet in, dat het met hun wezenlijk belang overeenkomt, dat doordrijven van maatregelen, die zooveel ongerustheid hebben verwekt. Hij onderstelt zelfs nog edeler drijfveren, want hij gelooft dat in het hart van de meesten hunner opregte vaderlandsliefde huisvest. Hij wil dat met een voorbeeld ophelderen. Als Spr. in Frankrijk was geboren, zou hij dan kunnen zien, dat men verguisde al wat met de eer, met den roem, met de waardigheid van het land in zulk een naauw verband stond? Zou hij zich niet veeleer uit een gevoel van vaderlandsliefde aangespoord gevoelen, om alles op te sommen, wat tot de eer en de waardigheid zijns vaderlands betrekking had? Als hij Franschman was, zou hij dan, omdat hij afkeer had van de Napoleontische tyrannie, daarom ter zijde willen stellen den luister en de roemruchte wapenfeiten door Napoleon tot stand gebragt. Neen voorwaar, en het staat hem altoos voor den geest, als hij aan vaderlandsliefde denkt, het voorbeeld van dien Roomschgezinden vorst, die onttroond zijnde (hij bedoelt Jacobus II) de Franschen liet strijden tegen de Engelschen, en dan nog uitriep: Ziet die brave Engelschen voor hun vaderland strijden. Dat noemt hij vaderlandsliefde, en daarom is het z. i. ook eene onmogelijkheid dat de R. Kath. kunnen goedkeuren, dien laaghartigen geest, waarmede door sommigen gesmaald wordt op al wat roemrijk, op al wat luisterrijk is in onze geschiedenis, en die Prins Willem I afschetsen als een eervergeten huichelaar. En nu moet hij toch opnemen hetgeen door den min. v. Buit. zaken aan den heer Gevers van Endegeest is geantwoord, toen deze wilde, dat het Gouv. zijne verontwaardiging zou uitdrukken over de Pauselijke allocutie. De minister vroeg: een protest, van wien, tegen wat en hij zeide daarbij, dat dit protest dan toch niet van het geheel maar van een gedeelte van het Nederl. volk zou kunnen uitgaan. Die uitdrukking acht hij niet gelukkig als van oordeel zijnde, dat de bewoordingen der allocutie zeer zeker kunnen uitmaken het voorwerp van verontwaardiging van de geheele Nederl. Natie. Hij stelt zich voor, dat bij het opstellen dier allocutie een Nederlander tegenwoordig ware geweest, en welke aanmerkingen zou deze dan niet gemaakt hebben, daar waar b. v. van ons land gesproken wordt als van een vreemd land. He Rijk der Nederlanden of de voormalige Republiek wordt niet genoemd, er wordt alleen gesproken van het Rijk van Holland en Braband. Zou dan die Hollander niet gezegd hebben dat gaat te ver? Zou hij niet gezegd hebben, men kan dat land niet negeren? Als er gesproken wordt van het verdrukt zijn der R. Kath., zou hij dan niet gezegd hebben, dat dit vergelijkender wijze en in verband tot de behandeling, die de Protestanten elders hebben moeten verduren, — niet gezegd hebben dat is onregtvaardig? En als nu bij dat opstel op den voorgrond wordt geplaatst, dat de R. Kath. Godsdienst hier te lande dag aan dag toeneemt en zich uitbreidt en dat de bezwaren, die zij tot dusverre ondervond, weggeruimd worden, en dat dit alles te danken is aan de eerlijkheid en billijkheid van ons Gouv., zou dan die Kath. Nederlander den steller der allokutie niet hebben opmerkzaam gemaakt ook op de andere min gunstige kanten, en zou hij er niet hebben bijgevoegd, dat ook de Protest. zin nog zeer levendig is bij de bevolking van Nederland? Welnu, hetgeen die Nederl. Katholijk als hij te Rome ware geweest, zou hebben kunnen zeggen, dat kan zeer zeker ook geschieden namens het geheele Nederl. volk.

Spr. moet nog eene opmerking maken, juist in verband met de opheffing van het regt van placet. Hij heeft die opheffing in der tijd toegejuicht, maar hij meent toch, dat men destijds van het denkbeeld uitging dat, juist omdat dat regt vervallen zou, het Gouvernement te eerder zou optreden, als er beleedigende stukken werden openbaar gemaakt. Spr. heeft zich dikwijls afgevraagd, wat zal het antwoord zijn op al de adressen aan de Regering en aan den Koning gerigt? Men kan toch op den duur niet met eenige algemeene bewoordingen volstaan. Hij zou wenschen, dat het antwoord in verband werde gebragt met de roeping van het Huis van Oranje en met het beginsel van bescherming der gewetensvrijheid voor allen. Overal, zoowel in Nederland als in Engeland, is dit steeds de roeping van het Huis van Oranje geweest.

Er is gevraagd, wat is er, wat kan er gedaan worden? Hij stelt zich de mogelijkheid voor van nadere onderhandelingen met het Hof van Rome. Maar al ware dit ook niet meer mogelijk, dan nog zal deze diskussie en hetgeen in de laatste dagen is gebeurd, schoone en heilzame vruchten kunnen dragen en kunnen leiden tot wederzijdsche kennis van elkanders regten zonder te dingen naar suprematie. En als het dan blijkt, dat de Protestanten genegd en gezind zijn, om alle regten aan hunne Katholieke landgenooten te verzekeren, maar dat het hun onmogelijk is onbezorgd te blijven tegen wat ook hier te lande zou kunnen worden verwacht van eene zekere rigting in deze tijden in de Roomsch-Katholieke Kerk heerschende, dan zal men ontwaren, dat men de regten der Katholieken wenscht te eerbiedigen, dat men verdraagzaamheid en vrije ontwikkeling wil, ook op een oogenblik dat in andere landen van Europa onze Protestantsche geloofsgenooten worden vervolgd om der gewetenswille en men hen zelfs op sommige plaatsen, niet eens eene eerlijke begrafenis vergunt.

De minister van Buitenlandsche Zaken zegt, dat hij zich in de vorige zitting beijverd heeft, de handelingen van zijnen voorganger ten deze bloot te leggen en te verdedigen. Hij heeft toen geene aanleiding gevonden, in eenige ontwikkeling te treden van hetgeen door hem zelven werd gedaan. Hij had geen bezwaar gevonden, om de taak van zijnen voorganger op te vatten, omdat het ook zijne overtuiging was, dat de Regering in het algemeen, en de vorige minister in het bijzonder, grondwettig gesproken, niet anders hebben kunnen handelen, dan werkelijk geschied is. Reeds den 29sten November jl. heeft hij echter verklaard, dat de zaak geheel afgeloopen was, toen hij aan het hoofd van zijn departement geplaatst werd. Het laatste stuk, dat aan de Kamer is overgelegd, draagt dan ook de dagteekening van 16 October 1852, waarop juist zijn voorganger is afgetreden. Wanneer hij van die overgelegde stukken gewaagt, dan ontmoet hij al dadelijk den spreker, die twijfel geopperd heeft over de echtheid of volledigheid van de gedane mededeelingen, en die deswege vragen gedaan heeft. Z. Exc. vraagt op zijne beurt, vanwaar de spr. het regt ontleent, om aan de waarheid van de gedane mededeelingen te twijfelen? De stukken, die overgelegd zijn, zijn de eenige, welke in de cathegorie vallen van de zoodanige, welke in de vragen van den heer van Doorn waren begrepen. De onderhandelingen, met het hof van Rome gevoerd, hadden alleen ten doel de beantwoording der vraag; of het Konkordaat van 1827 moest worden ter zijde gesteld of bepaaldelijk ingetrokken verklaard. De mededeeling van de deswege gewisselde stukken is gevraagd en heeft volledig plaats gehad. Met het Hof van Rome zijn er geene andere stukken gewisseld. Er kon alzoo niet meer medegedeeld worden. Wel is er met onzen gezant te Rome gekorrespondeerd telkenmale over de noodzakelijkheid, om eene voorafgaande mededeeling te ontvangen van de voorgenomene organisatie, waaruit blijkt, dat er van den kant der Regering niets verzuimd is, om die mededeeling te bekomen. Nu heeft een der sprekers uit de gewisselde stukken het bewijs willen ontleenen, dat er van de zijde van den Pausselijken Staat eenige belofte zou gedaan zijn, dat die voorafgaande mededeeling zou plaats hebben.

Z. Exc. is aan de waarheid verschuldigd te verklaren, dat, weinige dagen na zijne optreding, de Pauselijke Internuntius zich tot hem gewend heeft, om zich te beklagen over die uitdrukking en opvatting, voorkomende in de missives van den vorigen minister van 16 October jl. De Internuntius had hetzelfde beklag reeds aan des ministers voorganger gerigt, die, daar hij niet meer in ambtsbetrekking was, den Internuntius tot hem minister, gewend had. De Internuntius heeft stellig verklaard, dat die belofte door hem niet was afgelegd. Z. Exc. had die verklaring aangenomen, maar toch gezegd, dat, zoo er geene belofte geschied was, men toch wenschte en verwachtte, dat die voorafgaande mededeeling geschieden zou; dat de Regering er prijs op stelde en er op rekende. De heer Belgrado heeft er niet op geantwoord en heeft ook niets beloofd. Het kwam hem minister voor, dat de Internuntius die mededeeling niet als verpligtend wilde aangemerkt hebben, maar dat het Hof van Rome haar toch op officieuse wijze, zonder belofte, doen zou. Wat nu de overgelegde stukken aangaat, heeft men gezegd, dat de Pauselijke allocutie op officieële wijze aan de Regering is medegedeeld, en dat zij alzoo als staatsstuk moet worden beschouwd. Die opvatting zou strijden met de verklaring, in de vorige zitting door den minister afgelegd. Wat is het geval geweest? Uit de stukken blijkt, dat er twee missives ontvangen zijn: eene van 4 Maart, waarbij de Pauselijke Internuntius de allocutie toezendt, en de andere van 7 Maart, waarbij de Apostolische brieven *op officieelen last van den Paus* worden overgelegd. Daaruit blijkt alzoo, dat de toezending van het eerste stuk alleen uit beleefdheid geschied is, en die van het laatste officieel plaats vond. Bovendien heeft de Internuntius zelf uitdrukkelijk verklaard, dat hij de toezending van het eerste stuk niet wenschte beschouwd te zien als eene officieële mededeeling.

Wat nu betreft de vraag van den heer Rochussen, of er eenig antwoord op die stukken gegeven is, zegt de Minister ja; het eenig antwoord is geweest bloot: *accusé la réception*, en niets meer. Zijns inziens heeft het Hof van Rome te kort gedaan aan hetgeen het Nederlandsch Gouvernement met regt van hetzelve had mogen verwachten. De vraag ontstaat alzoo thans: wat moet er gedaan worden? Waartoe zouden nieuwe onderhandelingen moeten strekken? Om af te breken wat er gedaan is; om te beletten, dat uitvoering gegeven worde aan de vastgestelde kerkelijke hierarchie? Daaraan valt naar hij gelooft, niet te denken. En daarom doet het hem leed, dat er in den loop dezer beraadslaging wederom voedsel gegeven is aan het denkbeeld, dat daaraan nog iets te doen viel. Dat acht hij onmogelijk. En verlangt men dit van hem, dan zou hij zich verpligt achten, de taak, die hij aanvaard heeft, aan anderen over te geven. Maar dit neemt niet weg, dat er te kort gedaan is aan de internationale beleefdheid. Er moet iets gedaan worden, om aan het regtmatig gevoel, dat daarover bestaat, lucht te geven. Reeds in de vorige zitting heeft hij gezegd, dat het inleveren van een protest ondenkbaar was; doch dat men hoogstens zijne gevoeligheid kon betuigen. Hij wenscht, dat er ten aanzien van die uitdrukking geen misverstand heersche. Ter voorkoming daarvan zal hij thans onbewimpeld mededeelen wat er door het Gouvernement gedaan is, om aan zijne gevoeligheid lucht te geven. »In de *eerste* plaats is aan onzen gezant te Rome last gegeven een vrij scherp vertoog aan het Pausselijk Gouvernement te rigten, en daarbij wel te doen uitkomen, dat dit Gouvernement zich zelven de moeijelijkheden zou hebben te wijten, welke de invoering der kerkelijke hierarchie mogt doen ontstaan. Maar in de *tweede plaats*, had graaf Liederkerke, onze gezant te Rome, vroeger zijn verlangen kenbaar gemaakt, om een verlof te bekomen. Reeds onder dagteekening van 9 April ll., is hem door den minister geschreven, dat hij de vrijheid had, zich onmiddellijk uit Rome te verwijderen, zonder het tijdstip zijner terugkomst te bepalen."

De minister van financien, tijdelijk belast met het beheer van de zaken der Hervormde en andere Eeredienten, geeft op nieuw te kennen, dat de goedkeuring van het reglement voor het Hervormd Kerkgenootschap onder *elf* reserves, niet zijne handeling geweest, maar eene eenzijdige daad van zijnen voorganger was. Hij had die daad alzoo niet te verdedigen, maar bovendien heeft hij bij herhaling den wensch kenbaar gemaakt, dat hij op die reserves zal kunnen terugkomen. Men dwaalt echter, als men in die *elf* reserves eenige zucht meent te vinden, om suprematie op de Kerk te behouden. De Regering had vroeger veel grooter invloed op het Hervormd Kerkgenootschap, dan in die *elf* reserves gelegen zijn. Al de reserves, op eene enkele uitzondering na, hadden alleen betrekking tot de bevoegdheid der Synode. De intrekking der reserves kan alleen plaats hebben, door terug te komen op de goedkeuring van het geheele reglement en door de zaken terug te brengen op den vroegeren voet. Z. Exc. gelooft niet, dat dit de bedoeling, de geest, de wensch van velen kan zijn.

De Min. van Justitie, belast met de zaken van de R. Kath. Eeredienst, merkt op, dat er een groot onderscheid bestaat tusschen de zaak zelve en de vorm. Wat de zaak aangaat, het is door niemand betwist, dat elk kerkgenootschap naar goedvinden zijne kerkelijke aangelegenheden regelen kan. De Grondwet houdt dat regt in; de Regering heeft zich op dat standpunt geplaatst. Zij is daarin getrouw gebleven. Men heeft alleen geoordeeld dat de Regering als het ware te consequent zou hebben gehandeld, en dat zij het beginsel te ver zou hebben gedreven. Het is onnoodig om daarop verder te antwoorden, nadat de heer van Hoëvell met zooveel waardigheid het bewijs heeft geleverd, dat het eene onmogelijkheid was om met Rome over de kerkelijke organisatie te onderhandelen, en dat de Regering, geplaatst op dat grondwettig terrein, het regt niet had zich in kerkelijke aangelegenheden te mengen. Zij moest zich neutraal houden, en zij heeft dit gedaan. Wat nu den vorm aangaat: reeds in de vorige zitting heeft hij het gevoelen kenbaar gemaakt dat dit op eene andere wijze had kunnen geschieden. Na hetgeen door zijnen ambtgenoot voor de Buitenl. Zaken deswege gezegd is, zal men van hem niet meer vergen, dat hij deswege in nadere ontwikkeling treedt. Hij zal er alleen nog bijvoegen, dat men gerust aan de Regering kan overlaten, dat zij ten aanzien van den vorm de waardigheid des lands zal handhaven. Alleen wil hij nog mededeelen, dat alle stukken, welke de Internuntius aan het Gouvernement overlegt, altijd aan den Minister van Buitenl. Zaken worden gerigt en nooit aan dien voor de R. K. Eeredienst. Evenzoo wordt er alleen door den Minister van Buitenl. Zaken met den Internuntius onderhandeld en met Rome gekorrespondeerd; zoodat de R. K. Eeredienst niet regtstreeks betrekkingen met Rome onderhouden. Ook is het hem verzekerd, dat te Rome de gewoonte bestaat, om alle dergelijke stukken aan al de leden van het korps diplomatique te doen toekomen, en dat op die wijze ook de allokutie aan het Gouvernement is medegedeeld. Is dit eene waarheid, dan moet men ook minder hechten aan den vorm waarin dit geschied is. Overigens is het zijne stellige overtuiging, dat de meergemelde regeling niet anders kan beschouwd worden dan uit een zuiver kerkelijk oogpunt, als geheel van godsdienstigen aard. Als men met kalmte de zaak overweegt, dan kan men hier niets anders aannemen, dan een voorschrift van het kerkelijk gezag. De bisschoppen zullen geen ander regt mogen uitoefenen, dan in de kerk. Er behoeft, er kan geene vrees bestaan in ons land, dat hun gezag zich verder zou uitstrekken. Tegen alle inmenging van het geestelijk gezag op de wereldlijke magt en tegen alle overschrijding van hunne magt zal met de meeste zorg worden gewaakt. (*Vervolg en slot morgen.*)

Z. M. heeft aan den heer burgemeester van Amsterdam eene som van *f* 2000 ten behoeve van de algemeene armen dezer stad doen ter hand stellen.

BUITENLANDSCHE BERIGTEN.

FRANKRIJK.

PARIJS, 18 April. De Keizer heeft heden, in tegenwoordigheid van den buitengewonen pausselijken gezant, den kardinaalshoed overhandigd aan den Aartsbisschop van Tours.

— Men zegt dat de Staatsraad de amendementen heeft verworpen, voorgesteld door de Kommissie der Wetgevende Vergadering op het ontwerp van wet betreffende de zamenstelling der jury. Genoemde Vergadering zal alzoo, ingevolge de bestaande Konstitutie, verpligt wezen om het ontwerp aan te nemen, gelijk het door de Regering is voorgesteld, of om het geheel te verwerpen. De beslissing van den Staatsraad ontneemt haar het regt om er op nieuw eenige wijziging in te brengen.

— Al de personen, die wegens het voeren van buitenlandsche korrespondentiën veroordeeld zijn, zijn in appel deswege gekomen en zullen, naar men zegt, worden verdedigd door den heer Dufaure, die voornemens is, om op eene krachtige wijze de leer te ontzenuwen, waarbij aan de politie het regt wordt gegeven, de brieven, die het haar goeddunkt, aan de posterijen te doen openbreken.

— De *Moniteur* berigt, dat de jaarlijksche lijkdienst voor Keizer Napoleon I, in plaats van op den 5, den 4 Mei zal plaats hebben in de Kerk der Invaliden. De overbrenging van des Keizers lijkasch naar de nieuwe graftombe is uitgesteld, en men besluit hieruit, dat het gerucht waarheid is, dat spreekt van het bijzetten van het lijk in de koninklijke grafkelders van Saint Denis.

— De heer Donozo Cortes, markies van Valdegamas en gezant van Spanje te Parijs, bevindt zich zeer ernstig ongesteld.

MADRID, 15 April. Het nieuwe ministerie heeft den eed afgelegd in de handen der Koningin.

DUITSCHLAND.

KEULEN, 18 April. Men schrijft uit Munchen, dat de koning aldaar in het midden der volgende maand uit Italie wordt terug verwacht.

WEENEN, 14 April. Tegenwoordig bevinden zich alhier, behalve onze nieuwe Aartsbisschop, de Kardinaal-Primaat van Hongarije, de Aartsbisschop van Milaan, de Patriarch van Venetie, en de Kardinaal-Aartsbisschop van Praag; de Bisschop van Brunn en de Aartsbisschop van Limburg, worden verwacht om aan de beraadslagingen voor de definitieve sluiting van het Konkordaat deel te nemen.

BERLIJN, 18 April. De ministerieele *Zeit* noemt als kandidaten voor den [illegible] zetel van Breslau de Hoogw. heeren G. [illegible], Dr. Förster Domkapittel-heer te Breslau, en Dr. Muller, Bisschop van Munster.

STADSNIEUWS.

BURGERLIJKE STAND.

AMSTERDAM, 19 April.

BEVALLEN (16 April): P. D. Bosscher, geb. van Oosterhout.

HANDELSBERIGTEN.

ROTTERDAM, 18 April. Uit de eerste hand zijn afgedaan, ca. 500 dozen nieuw Sultana Rozijn, tot geheimen prijs.

Meekrappen. Er werd heden weinig bij koers aangeboden, en tot vorige prijzen was er redelijke handel; 2/1 en 1/1 niet geveild dan in ordinaire kwaliteiten.

GRAANMARKT.

ROTTERDAM, 18 April. Tarwe. Puike O. Zeeuwsche Vlaams. en Overm. 1850 en 1851 *f* 297, 324; minder, *f* 276, 291; puike n. Zeeuws., Vlaams. en Overm. 1852 *f* 282, 307½; middelsoort *f* 195, 222; geringe *f* 180, 192; Blaauwe *f* 180, 198; Zomer *f* 240, 255. — 164, 166/2 ℔ N. Hoogl. Kleefs. *f* 320, 328. — Rogge. Zeeuws. en Vlaams. jar. *f* 198, *f* 210.; Noordbrab. dito *f* 192, 204; Zeeuws. en Vlaams. nieuwe *f* 192, 216; N. Noordbrabandsche *f* 186, 201. — 149/2 ℔ Galatz *f* 186; 143/2 ℔ Archangel *f* 185. — In Publieke Veiling: 140/142 ℔ Laag gebroeide Odessa *f* 128 tot *f* 132. — Gerst. Nieuwe Zeeuws. en Vlaams. Winter *f* 147, 162; dito dito en dito Zomer *f* 141, 159. — Haver. Zeeuws. en Polder Korte *f* 81, 111; Nieuwe dito en dito Voeder *f* 63, 90. — Boekweit. Noordbrabandsche op 140/2 ℔ *f* 208, 210, 212, *f* 215; Grootbrab. *f* 214; Grove Fransche *f* 175, 180, 182, 183, *f* 185. — Boonen. Nieuwe Zeeuwsche Paarden *f* 168, 177; Nieuwe Duiven *f* 204, 217½; Walchers. Witte *f* 315, 336; Zeeuws. dito *f* 276, 306; Walchers. Bruine *f* 352½, 375; Zeeuws. Bruine *f* 300, 330. — Erwten. Nieuwe Walchers. Blaauwe *f* 243, *f* 273; Dito Zeeuwsche ordinaire *f* 213, 252; dito dito groote *f* 270, 288; dito dito Witte *f* 210, 225; dito dito Graauwe *f* 270, 330; dito Geldersche dito *f* 360, 420. — Bruin Mosterdzaad, nieuw *f* 13, 14, Geel dito dito *f* 10, 11 per Mud. — Raapkoeken *f* 68, 72. Lijnkoeken *f* 90, 115 pr. 1040 St.

Ter Beurze is verkocht: Tarwe. 163/2 ℔ nieuwe Hoogl. Kleefsche *f* 315; 158/2 ℔ nieuwe Meursche *f* 278; 162/2 ℔ nieuwe Bovenl. Rijs *f* 288, 292; 156/2 ℔ dito dito dito *f* 255. — Rogge. 150/2 ℔ Kaukasus *f* 188, 189; 142/2 ℔ Archangel *f* 180, 183; 143/2 ℔ dito *f* 180; 145/2 ℔ Liebau te Schiedam: *f* 215, 144/2 ℔ Koersche *f* 213 3/m., 142/2 ℔ Archangel *f* 178. — Koolzaad. Zeeuwsch 56 £.

SCHIEDAM, 18 April. Rogge. Verkocht: 145/2 ℔ Libau *f* 215 6/w.; 144/2 ℔ Koersche *f* 213 3/m.; 142/2 ℔ Archangel *f* 178 1/m. — Moutwijn *f* 15,25; Jenever *f* 18,75; Amst. Proef *f* 20,—, per Ned. vat zonder fust zonder de belasting.

ANTWERPEN, 18 April. *Koffij.* Er zijn gedaan 250 v. Brazil.

Granen. Met weinig omgang.

Krenten. Goede kwaliteit Cephalonie oogt 1851 wordt thans gehouden op *f* 35 E.

Tabak. Er zijn gedaan 77 v. Kentucky tot gesouteneerde prijzen.

NIEUWSTIJDINGEN, BETREFFENDE INTRESTBETALINGEN, UITLOTINGEN, GELDLEENINGEN, ENZ.

PRIJZEN VAN COUPONS EN LOSBARE OBLIGATIEN.

Metalliek . . .	*f* 26,90 a —	Pruissische . .	*f*	34½ a —
Napelsche . . .	- 25,25 ,, —	Spaansche . . .	-	2,46 ,, —
Div. in £St. . .	- 11,77½ ,, —	Hamb. Russ. . .	-	36½ ,, —
Eng. Russen . .	- 12,10 ,, —	Russ. in Z. R.	-	37½ ,, —
Fransche . . .	- 56½ ,, —	,, Pap. ,,	-	— ,, —
Belgische . . .	- 56½ ,, —	Pools. in Fl.		28 ,, —

SPECIE-COURS.

GOUDEN SPECIEN.

Stukken à *f* 10 per Stuk	*f* 9,80 a 9,90
Oude Gerande Dukaten	» 5,60 » 5,70
Wigtige Souvereinen	» 11,80 » 11,90
» Pistolen	» 9,65 » 9,75
Stukken van 20 Francs	» 9,45 » 9,55
Baren Goud en Specien à *f* 1449,60 per Ned. ℔ fijn	1¼ à 1½ pCt.

ZILVEREN SPECIEN.

Piasters . . . . per Stuk	*f* 2,55 à 2,60
Stukken van 5 Francs	» 2,36 » 2,37
Brabandsche Kroonen	» 2,65 » 2,70
Fransche	» 2,70 » 2,75
Pruissische Daalders	» 1,76 » 1,77
Zilver 1000 à 980	*f* [illegible]
» 900 » 700	» 104,50 » 105

HOLLANDSCHE IJZEREN-SPOORWEG-MAATSCHAPPIJ. — Door den raad van administratie van voornoemde maatschappij is aangekondigd, dat de coupon N° 13 van de aandeelen in de geldleening groot *f* 2,500,000, vervallende den 15 April, betaalbaar is gesteld bij de Associatie-Cassa alhier.

Wisselkoers.

Parijs	2/m. *f*	56⅛	Livorno	2/m. *f*	[illegible]
,, ...	zigt ,,	56¼	Napels	,, ,,	81¼
Bordeaux . . .	2/m. ,,	56	Petersburg . . .	,, ,,	1,87
,, ...	½/m. ,,	56½	Weenen	6/w.	[illegible]
Madrid	3/m. ,,	246	Augsburg		[illegible]
Cadix		247	Frankfort	,, ,,	99
Seville	,, ,,	243	Hamburg	2/m. ,,	35⅛
Bilbao	,, ,,	[illegible]	,, ...	zigt ,,	35½
Lissabon . . .		[illegible]	Londen	2/m ,,	[illegible]
Porto		[illegible]	,, ...	zigt ,,	11,82½
Genua	3/m.	[illegible]	Rotterdam . . .	,,	[illegible]

BUITENLANDSCHE BEURZEN.

ANTWERPEN, 18 April. Belg. leen. 2½ pc. 56; 1840/1842 5 pc. 98¼; 1848, 98½; Spanje 1—3 pc. 23⅞; Binnenl. 3 pc. 43 1/16; Romeinen 5 pc. —; Oostenrijk Metalliek 5 pc. 84½.

PARIJS, 18 April. Fransche 3 pc. 80,60; id. 4½ pc. 103,70; Bank-Aktien —,—; Belg. 1840/42, 5 pc. —; 4½ pc. —; 2½ pc. —; Napels 5 pc. —,—; Spanje 1—3 pc. 24; Buitenl. 3 pc. —; Binnenl. 3 pc. 43; Holl. 2½ pc. —; Piemont 5 pc. —,—; Portugal 4 pc. —; Romeinen 5 pc. —; Rusland 4½ pc. 101½; Metall. 5 pc. 88½.

MADRID, 14 April. Spanje 3 pc. 42⅞; 1—3 pc. 24 1/4; Cert. Coup. 8; Bank S. Fernando —.

LONDEN, 18 April. Cons. kont. 101 a —; op tijd 101 a —; Braz. 100 a 102; 1829/39 100 a 104; Deen. 3 pc. 84 a 86; 5 pc. 105 a 107; Ecuad. 5⅝ a 6⅛; Grenad. 23½ a 24; Uitgest. 11 a 11½; Mexiko Nieuwe 26½ a —; Peru 4½ pc. N. 88 a 89; Uitgest. 67 a 68; Rusl. 1822 5 pc. 117½ a 118½; (N.) 4½ pc. 104 a 104½; Portugal 5 pc. 42½ a 43½; 4 pc. 40¼ a 40¾; 3 pc. — a —; Spanje 4 pc. 24 a 24½; 3 pc. 48 a 48½; Coup. cert. 7 a —; Passive 5½ a 5¾; Holl. 2½ pc. 66 a 66½; id. 4 pc. 97 a 97½; Venez. 38¾ a 39; Uitg. [illegible]; Wissel op Amsterdam *f* —.—; Grieken 8½ a 9.

WEENEN, 15 April. Met. 4½ pc. —; 5 pc. 94½; Bank-Actien 1418; Wissel op Londen 10.30; Zilver 9⅜.

FRANKFORT, 18 April. Met. 5 pc. 85½; A 5 pc. 85½; 2½ pc. 44½; Bank-Actien 1540; Darmst. Loten fl. 50 99⅝; id. fl. 25 33; Badensche Loten fl. 50, 71¼; id. fl. 35, 40⅝; Nassausche fl. 25, 29¼: Holl. 2½ pc. 64⅝; id. 4 pc. 96; Sardinische 43¾; Wissel op Weenen 108¾.

PRIJS-COURANT DER EFFECTEN.

	pCt.	18 APRIL 4½ u. gebl.	19 APRIL 4 u.	a		gebl.
NEDERL., Werkel. Sch. à 2½ pCt.		$64\frac{5}{16}$	64¼	a	64½	$64\frac{5}{16}$
Dito Dito	3 »	76⅛	76⅛	»	$76\frac{3}{16}$	
Dito Dito	4 »	95¼	95⅛	»	95¼	$95\frac{3}{16}$
O. I. Leening 1844	4 »	$95\frac{3}{16}$	95	»		
Amortis. Syndic.	3½ »	95½	95⅛	»		
Handel-Maatschappij	4½ »			»		
Aand. Rijn-Spoorweg.	» »			»		
Aand. Holl. S. M.				»		
Obligatien	» »			»		
BELGIE, Obligatien 1844	» »			»		
Cert. bij de Belg. Bank.	2½ »		$52\frac{5}{16}$	»		
Dito bij Rotsch. en Volksv	» »	52⅝	52⅝	»	52¾	
FRANKRIJK, Obligatien	3 »		74½	»		
SPANJE Nieuwe	1 »	24¼	$24\frac{3}{16}$	»	$24\frac{5}{16}$	
Dito	3 »	47⅝	47¼	»		
Dito Binnenl. à 6/m.	» »	$43\frac{1}{16}$	43	»	43⅛	43
Coup. Bewijzen.		$6\frac{13}{16}$	$7\frac{1}{16}$	»	$7\frac{5}{16}$	7¼
Amortisable Schuld	»	5⅝	5⅜	»		
PORTUGAL te Londen	5 »	42½		»		
Dito Dito	4 »	$39\frac{15}{16}$	$39\frac{15}{16}$	»	$40\frac{1}{16}$	
RUSL. bij *Hope* 1798 en 1816	5 »	108⅝	108⅝	»		
Dito Dito 1828 en 1829	» »	107⅜	107⅛	»		
Cert. bij d°. 1831 en 1833	» »	97⅛		»		
Dito	4½ »	101¼		»		
Dito bij *Hope*	4 »	92½	92½	»		
Dito bij *Stieglitz en C°.*	» »		$91\frac{3}{16}$	»		
Dito bij id. 5de Serie	4 »			»		
Cert. te Hamburg	5 »			»		
Inschrijving in Assignat.	6 »			»		
Cert. van dito	» »	73⅞	73⅝	»		
POLEN, Certifikaten	4 »	87⅛	87⅛	»		
Dito Aand. à fl. 500		164		»		
Dito met Lot. » 300				»		
AMERIKA, Bank-Actiën		5⅛	5⅛	»		
PRUISSEN, Aand. met Lot. R. 50 *f*				»		
OOSTENRIJK, Metalliek	5 pCt.	81½	81⅛	»	81½	
Dito 1847	2½ »	$41\frac{15}{16}$		»		
Dito 1851	2½ »	41⅞	$41\frac{13}{16}$	»	41⅞	
Dito 1849	5 »	93¾	93½	»	93⅝	
Ween. Bank bij *Goll en C°.*	» »	86½		»		
Dito	4 »			»		
Letter B	5 »	93¾	93½	»	93⅝	
Aand. met Loting fl. 500	*f*			»		
Nieuwe dito » 250	»			»		
NAPELS, Cert. *Lam. en Bouwer* 5 pCt.				»		
BRAZILIE te Londen 1824	5 »		99¼	»		
Dito Leening 1843	5 »			»		
Dito £ 200	»			»		
PERU	5½ »			»		
MEXICO Nieuwe	3 »	27	27⅛	»	$27\frac{3}{16}$	
VENEZUELA à £ 100	3½ »	40⅛		»		
GRENADA à £ 100	2 »	22½	22½	»	$22\frac{9}{16}$	
Dito Uitgestelde		11⅛		»		
ECUADOR à £ 100	»	$4\frac{9}{16}$	$4\frac{7}{16}$	»	$4\frac{9}{16}$	

Venezuela uitgestelde 17⅛; Grieken 5 pCt. 7¼, $\frac{5}{16}$.

Binnenl. fondsen blijven weder nagenoeg als gisteren, na berijds een weinig te zijn voornitgegaan. Spaansche waren iets beter, en alle de overige vreemde fondsen bij lagen handel lusteloos.

Koers van het Geld: Beleening 2½ pCt, Prolongatie 2½ pCt. Diskonto 2 pCt.

SCHEEPSTIJDINGEN.

Kapt. Smith voerende het stoomschip Batavier, rapporteert gepraaid te hebben op de rivier de Theems. het schip Batavier, Kapt. Verheij.

BINNENGEKOMEN:

TEXEL, 18 April. F. A. Albrecht, Clara Maria, Alexandria, l. van Queenstown.

UITGEZEILD:

HELVOET, 18 April. C. H. Veen, Alida, Boston. - P. A. de Boer, Wynanda Lucretia, Triest.

RIVIER-VAART.

AMSTERDAM, 19 April in lading naar:

Keulen D. Hoogeweg, Prins Emil.
„ H. Kalfs, Colln N°. 17.
Mainz K. Rau, Jonge Pauline.
Manheim J. J. Reyndorp, de Kust van Brazilien.
Dusseldorp & Neus A. Distel, Aeolus.
Heilbron M. Ludwig, Helena.
Ludwighaven J. Brilmeijer, Aeolus.
Weesel E. F. Beijer, de Hoop.
Duisburg J. L. Arera, Ondine.

AMSTERDAM, 18 April vertrokken:

Frankfort A. Urmetscher, Frankfort N°. 6.

Rijnhoogte ARNHEM 18 April 3 el 60 duim.
KEULEN 17 „ 14 vt. 11 „

PRIJZEN DER PERCEELEN,

Geveild op Maandag 18 *April, in het O. Z. Heeren Logement.*

N° 2. Een Huis, Tuin en Erven, Prinsengracht, AA 608; *f* 6000, *f* 700, A. Brinkman.

3. De Houtzaagmolen *de Cornelia*, met alle Gereedschappen, Huizing, Tuin en Werf, buiten de Raam-Barrière, Kuiperspad, WW 213 à 216; *f* 10000, G. W. Wesseling.

4. Eene Boeren-Hofstede, in den Osdorper Binnen-Polder, aan den Osdorper Weg; *f* 9250, *f* 700, H. B. Reesinck.

5. Het Buitenverblijf *de Star*, aan de Haarlemmer Trekvaart, te Sloterdijk, N° 79 à 81; *f* 1300, P. Palmboom.

6. Een Koetshuis, Stalling en Erven, naast Perceel N° 5, N° 82*a*; *f* 1600, *f* 500, R. W. Hartgerink.

7. Twaalf Huizen en Erven, als voren, N° 83; *f* 3050, *f* 25, Denzelfden.

8. De Gronden der Loodwitmolen en Fabriek *de Star*, als voren, N° 415; *f* 1200, *f* 300, Denzelfden.

10. Een dito, Lijnbaansgracht, AA 183. *f* 1175, *f* 50, P. D. Lusink, Jr.

11. Een dito, Slootstraat, OO 267; *f* 252, J. F. Schutte.

12. Een Huis, Tuin en Erve, Lindenstraat, PP 717; *f* 1050, *f* 100, F. Reysenbach.

13. Een dito, Palmdwarsstraat, QQ 180; *f* 800, *f* 5, Opgeh.

14. Een Huis en Erve, Muiderstraat, V 287; *f* 5400, *f* 400, P. Subiese.

15. Een dito, Singel, G 447; *f* 2625, *f* 150, J. F. Schutte.

16. Eene Grafstede, in de Wester Kerk, Middelkerk, N° 277; *f* 4, *f* 2, T. J. van Campen.

17. Eene dito, als voren, Zuidzijde, N° 103; *f* 4, *f* 2, Denzelfden.

18. Een Huis, Achterhuis, Tuin en Erven, Haarlemmerdijk, UU 208; *f* 4125, *f* 10, Opgehouden.

19. Een Huis, Tuin en Erve, te Nieuwer-Amstel, Stille Zijde van de Overtoomsche Vaart, N° 918; *f* 430, *f* 5, Opgehouden.

21. Drie Huizen en Erven, Elandstraat, GG 13 à 15; *f* 925.
22. Een Huis en Erve, als voren, GG 12; *f* 500.
} *f* 1425, *f* 4, R. W. Hartgerink

23. Een Huis en Erf, Singel, TT 377; *f* 4200, *f* 300, D. de Vriend.

24. Een Huis, Tuin en Erf, Lindengracht, PP 9; *f* 3000, *f* 125, R. W. Hartgerink.

25. Een Huis, Achterhuis en Erve, Egelantierstraat, NN 259; *f* 1100, *f* 45, G. van Heerde.

26. Een Huis en Erve, Dirk van Hasseltsteeg, II 587; *f* 1100, Opgehouden.

27. Een dito, Lindengracht, PP 112; *f* 1300, Opgehouden.

28. Een dito, eerste Leliedwarsstraat, MM 475; *f* 536, *f* 10, H. Heije.

29. Twee Huizen met Tuinen, Overtoomschen Weg, N° 934 en 933; *f* 500, *f* 4, P. Subiese.

30. Het Buitenverblijf *Vredenhof*, Gemeente Sloten, aan de Baarsjes of Kostverloren Wetering, N° 352; *f* 1475, *f* 5, Opgehouden.

N° 1, 9 en 20 zijn niet geveild.

ADVERTENTIEN.

(2805) Na langdurige ongesteldheid overleed heden onze geachte Broeder de Heer J. F. HESLENFELD, in den ouderdom van bijna 31 jaren.

AMSTERDAM, G. B. HESLENFELD.
14 April 1853. Uit aller naam.

Heden overleed na voorzien te zijn van de H. H. Sacramenten der Stervenden, onze waarde Moeder en Behuwdmoeder ELBREGTJE WATER, Wed. P. GRAAF, Jz., in den ouderdom van 81 jaren en 3 maanden.

ZAANDAM, 15 April 1853. CORNELIS GRAAF.
(2799) CHRISTINA BLEEKER.

(2801) Betreurd door mij en zijne nagelaten betrekkingen overleed heden, in den ouderdom van ruim 69 jaren, mijn dierbare Echtgenoot, de Heer RICHARDUS VAN ROMUNDE, Wethonder der stad Kampen, Dijkgraaf van Mastenbroek, Ridder van de orde van den Nederlandschen Leeuw.

KAMPEN, W. MUURLINK,
15 April 1853. Wed. R. VAN ROMUNDE.

(2804) Op den 11den April overleed te *Schiedam*, na voorzien te zijn van de H. H. Sacramenten, in den ouderdom van 21 jaren, onze geliefde en veel belovende Zoon, ANTONIUS GERARDUS, hulponderwijzer aldaar.

VOORBURG, N. VAN DE LAAR.
den 16den April 1853. M. VAN DE LAAR,
ged. KONINGS.

Dengenen, welke van den overledene boeken, papieren of gelden te vorderen, of onder zich hebben, wordt verzocht daarvan voor 1°. Mei e. k. franco *opgave of teruggifte te doen aan* N. VAN DE LAAR *te* Voorburg.

(2806) Onze eenigste lieveling ARNOLDUS, PETRUS, MARIA, werd ons heden in den leeftijd van ruim twee jaar door den dood ontrukt.

AMSTERDAM, I. J. BARTELS.
17 April 1853. A. M. G. BARTELS,
Eenige kennisgeving. TERWINDT.

(2701) Na een langdurig en smartelijk lijden, tijdig voorzien van de laatste H. H. Sacramenten, overleed heden mijn dierbare Echtgenoot, de Wel-Ed. Heer JOANNES COMMANDEUR, Med. Doct.

'S BOSCH, 17 April 1853. A. M. VAN LIEMPT.

Attentie S. V. P. Een **JONG MENSCH,** van goeden huize, de Fransche, Hoogduitsche en Nederlandsche talen magtig, R. C., zag zich gaarne als **REIZIGER IN KOLONIALE WAREN** geplaatst, in welke betrekking hij vroeger reeds werkzaam was, waarvan hij ook de beste getuigschriften kan overleggen (onverschillig in welke provincie). Er zal meer op eene goede behandeling dan wel op salaris gelet worden. Inclinerenden vervoegen zich met *franco* brieven aan den Uitgever van *de Tijd*, sub lett. C. T. (2798)

PARIJSCHE MAGAZIJN,

A. PERRIN,

Oude Leliestraat bij de Heerengracht.

ONTVANGEN een nieuw assortiment fijne **PARIJSCHE KUNSTBLOEMEN** voor Mandjes en Jardinières. Mandjes gegarneerd met bloemen of vruchten, gemaakte Bouquetten voor vazen en tafels. VOOR ROOMSCHE KERKEN. Platte en ronde **ALTAAR-BOUQUETTEN**, Arbusten, Kransen voor jongejufvrouwen, Slingers voor waskaarsen, Couronnes, Lelien, Immortelles enz. Ook alle soorten van Bloemen, om te versieren ter gelegenheid van feesten. *Verhuurt* groote Guirlandes voor kamers à 30 Ct. per el. *Assortiment* van al wat noodig is om bloemen te maken. *Repareert* beschadigde bouquetten.

EEN AANZIENLIJK ASSORTIMENT Zomerbloemen voor hoeden en mutsen, Strooibloemen, Jardinières, Rozen, Violetten, Syringen, Guirlandes en Tours de tête, zoo als nu de smaak is. Bruidkapsels, Rouwbloemen, Fleurs naturelles enz. Deze assortiment zoodanig en tegen zulke prijzen als nergens te vinden is. (Voor *Winkeliers* of verzendingen buitenslands met mindering van prijzen: *Monsters* worden buiten de stad gezonden.)

DEPOT VAN DE PARIJSCHE SAPONINE, compositie waarmede een ieder de vuilste *glacé handschoenen* gemakkelijk en met weinig kosten zelfs als nieuw kan schoonmaken. (60 *Cts. per flesch.*) (2764)

R. C. BOEKHANDEL.

J. J. ARKESTEYN EN ZOON, te *'s Hertogenbosch*, hebben onder een aantal anderen, onderstaande KERK- en GEBEDENBOEKEN, gedrukt en uitgegeven, welken in alle steden verkrijgbaar zijn:

VOLLEDIG GEBEDENBOEK VOOR GEHUWDEN, welken het welzijn hunner kinderen ter harte gaat, door L. F. MARX, Doctor in de Wijsbegeerte en Godgeleerdheid, Geestelijken raad van den Aartsbisschop van Regensburg, uit het Hoogduitsch vertaald door J. J. BORGMEIJER, R. C. Priester, 450 bladz. in gr. 12mo. *Kerkelijk goedgekeurd.*
In fraai verguld gepersten band, verguld op snede *f* 0.75
Zwart ordinaire band . . . » 0.55

WAT MOET IK DOEN OM ZALIG TE WORDEN? Een lees- en gebedenboek voor Roomsch-Cathelijken, uit het Hoogduitsch vertaald en met onderscheidene gebeden vermeerderd, door F. A. BRAMINK, R. C. Priester en Pastoor te *Naaldwijk*, 350 bladz. gr. 12mo. *Kerkelijk goedgekeurd.*
In fraai verguld gepersten band, verguld op snede *f* 0.50
Zwart ordinaire band . . » 0.35
Bij getallen van 12 . . . . » 3.60

DE DAG VAN EEN CHRISTEN, geheiligd door het gebed in de overdenking door T. VAN STAVELEN, R. C. Priester en Pastoor te *Vlaardingen*, vierde druk, 400 bladz. 18mo. *Kerkelijk goedgekeurd.*
In maroquin of fraai verguld geperste band, verguld op snede . . . . *f* 0.50
Zwart ordinaire band . . . » 0 35
Bij getallen van 12 . . . . . » 3.60

Hebben nog uitgegeven:

REDEVOERINGEN BIJ DE PLEGTIGHEDEN VAN DE EERSTE H. COMMUNIE, door J. A. BINTERIM, gr. 8vo. *Kerkelijk goedgekeurd.* De 12 Nos. . *f* 2.00

HERINNERING AAN DE EERSTE H. COMMUNIE, benevens eenige Gebeden bij de Maandelijksche Communie, bijzonder ten gebruike van jongelingen en jonge dochters, door een R. C. Pastoor. *Kerkelijk goedgekeurd*, met inschrijvingsblaadje . . *f* 0.25
Bij getallen van 12 . . . » 2.50

DE VOORAVOND VAN DEN H. COMMUNIEDAG. Betrachtingen en gebeden voor degenen, die tot de eerste H. Communie worden aangenomen en voor andere vrome Catholijken, naar het Hoogduitsch, door A. van MAASELAND, R. C. Priester, *Kerkelijk goedgekeurd*, met inschrijvingsplaatje . . . . . . *f* 0.15
Bij getallen van 25 . . . . » 2.50

HET LEVEND EN WERKENDE GELOOF IN JESUS CHRISTUS, DE ZOON GODS. Een geschenk voor de jeugd op den dag harer eerste H. Communie, door A. VAN MAASELAND, R. C. Priester. *Kerkelijk goedgekeurd* . . . . *f* 0.10
Bij getallen van 25 . . . » 1.50

GEBEDEN VOOR KINDEREN, voor en na de eerste H. Communie. *Kerkelijk goedgekeurd* . 2½ Cents.
Bij getallen van 50 . . *f* 0.75

DE MAAND VAN MARIA, voor de jeugd, naar het Fransch. door G. A. Ingenaaid . . . . *f* 0.15
In Basaan . . . . » 0.20
(2785) Bij getallen van 25 ingenaaid » 2.75

Te Amsterdam bij C. L. VAN LANGENHUYSEN, Drukker en Uitgever.

Bijvoegsel behoorende bij *de Tijd* van Woensdag 20 April 1853.

STATEN-GENERAAL.

TWEEDE KAMER.

Zitting van Maandag, 18 April.

De heer Van Doorn vraagt het woord en herinnert, dat in de jongste vergadering was aan de orde gesteld de beraadslaging over het gewijzigd reglement nopens de stenographie, maar dat in die zitting ook aan de orde was gekomen, een ander onderwerp van niet mindere aangelegenheid. De kamer heeft namelijk in die zitting den spreker verlof gegeven tot het doen eener interpellatie aan de Regering; en, naar aanleiding daarvan, zijn door de Regering stukken medegedeeld, die ter griffie van de kamer zijn nedergelegd. Door die nederlegging is het noodzakelijk geworden de beraadslaging over het door hem ter sprake gebragt onderwerp te verdagen. Hij meent evenwel, dat de kamer gewild heeft, dat dit onderwerp den voorrang zou hebben boven dat nopens het reglement voor de stenographie, dat heden aan de orde is; en hij meent, dat thans, nu er tijd genoeg gegeven is om inzage der bedoelde stukken te bekomen, de beraadslagingen over het daarbij betrokken onderwerp ook kunnen worden voortgezet. Hij zal er wel niet behoeven bij te voegen, dat het voor het algemeen van hoog belang kan worden geacht, dat dit onderwerp ten spoedigste tot eene afdoening worde gebragt. Hij stelt mitsdien voor, dat de beraadslagingen, waartoe de door hem gedane interpellatie aanleiding heeft gegeven, de prioriteit zullen hebben vóór die over het reglement voor de stenographie, en dat de laatst bedoelde alzoo tot nader zullen worden verschoven.

Over deze motie van orde door niemand het woord gevraagd zijnde, wordt dien overeenkomstig besloten, en alzoo aan de orde gesteld de beraadslagingen over de zaak wegens de organisatie van het R. K. kerkgenootschap in Nederland.

De heer van Doorn vat alsnu wederom het woord op en zegt, dat hij de thans aan de orde gestelde aangelegenheid niet heeft ter sprake gebragt met het doel om eenigen blaam, op wien dan ook, te werpen. Hij heeft dit geenszins gedaan om andere oogmerken of bedoelingen in de hand te werken; om hetgeen bij de Grondwet is bepaald, twijfelachtig te maken, of om op de regten van een groot deel der natie inbreuk te maken of die aan te randen. Hij weet het: de Grondwet is geschreven voor allen, en de eed is heilig, die daarop door de vertegenwoordigers des volks is afgelegd. Hij heeft alleen op het oog gehad de rust en vrede te bewaren, twist en tweedragt uit het land te houden. Zijne interpellatie had ten doel, om de zaak tot de meest mogelijke klaarheid te brengen; om te weeg te brengen, dat het onderwerp in zijnen geheelen zamenhang kon worden overzien, en allen in staat werden gesteld, om met kennis van zaken een juist, regtvaardig en billijk oordeel te vellen; in de hoop, dat de inlichtingen der Regering konden bijdragen om opvattingen en gevolgtrekkingen te keer te gaan, waartoe de eerste voorstelling der zaak had aanleiding gegeven. Tot zijn innig leedwezen heeft hij dit laatste doel niet bereikt. Wel heeft men mededeelingen en een verslag gekregen van al hetgeen er is gebeurd en tot stand gebragt; maar de toelichtingen, althans in den geest als spreker die verlangd had, zijn niet gegeven. Men heeft zich bepaald tot de opmerking, dat deze aangelegenheid was uitsluitend van godsdienstigen aard; dat zij geheel en al behoorde tot het terrein der Kerk; maar men heeft niet verholen gehouden, dat *de wijze*, waarop zij was tot stand gebragt, als *minder voegzaam* werd aangemerkt, en dat daardoor aanleiding bestond, dat zich eene meening zou kunnen vestigen, die het van hoog belang ware, dat niet was ontstaan. Spr. beklaagt zich nu niet, dat op zijne vragen niet geheel en volkomen antwoorden zijn gegeven [illegible] zage der stukken, die medegedeeld zijn, is bij hem de overtuiging gevestigd, dat de vragen niet voor eene andere, niet voor eene bevredigende oplossing vatbaar waren. En thans afgaande op den indruk, bij hem door de inzage der stukken te weeg gebragt, moet hij verklaren, dat hij het onmogelijk acht, dat de Kamer in die mededeeling stilzwijgend zou berusten. Wat genoemd is *minder voegzaam* in den *vorm*, acht hij *krenkend* en als eene *bepaalde tekortdoening* aan hetgeen men aan de *waardigheid* en de *onafhankelijkheid van dezen Staat* verschuldigd is. Hij meent tot die opvatting regt te hebben, omdat kennelijk uit de stukken blijkt, niet slechts, dat van deze zijde is aangedrongen en prijs gesteld op voorafgaande mededeeling, maar ook omdat uitdrukkelijk blijkt, dat door het Roomsche Hof de toezegging was gegeven, dat die mededeeling *zou geschieden*, alvorens aan de afdoening der zaak de hand werd geslagen. Hij acht dit als eene bepaalde voorwaarde, die gesteld is om tot de regeling der zaak over te gaan; en, nu die voorwaarde niet is nagekomen, meent hij, dat hetgeen heeft plaats gehad, moet worden aangemerkt als te zijn geschied *in strijd* met de belangen van het land, die niet kunnen gedoogen, dat vreemde regeringen de onze voorbijgaan, als zij Nederlandsche belangen, hetzij kerkelijke of andere, tot het onderwerp maken harer beschikkingen en daarover regelen tot stand brengen. En wat nu betreft de vraag, of het hier een onderwerp geldt, geheel en uitsluitend van godsdienstigen aard, dat geheel zou behooren tot het gebied der Kerk, — hij gelooft, dat, als men het land ziet verdeelen in kerkelijke distrikten, men ontwaren moet, dat daardoor te zeer naar buiten wordt gewerkt, om niet te begrijpen, dat men treedt op het gebied van het Staatsgezag. Hij gelooft, dat de oprigting van bisdommen in ons land is eene zaak van geheel nieuwen aard, die tot veel opspraak moet aanleiding geven, en dat het van hoog gewigt was te onderzoeken naar het meerder of minder oirbare van de vestiging der bisschoppelijke zetels, en het oordeel daarover moest niet geheel en al aan de Regering zijn onttrokken. Hij gelooft, dat in eenen Staat, waar *alle* kerkgenootschappen en gezindheden *gelijke* aanspraak hebben op bescherming, als er sprake is van eene eerste vestiging, dat de Regering moet toezien en onderzoeken, of er in de organisatie van het kerkgenootschap niets zij opgenomen, wat de regten of belangen van anderen zou aanranden of verkorten. Hij blijft dus de meening toegedaan, die hij reeds vroeger heeft ontwikkeld, dat de regeling van kerkelijke aangelegenheden niet geheel en al kon plaats hebben buiten de medewerking van het staatsgezag; en hij gelooft, dat, vooral in deze quæstie, zorgvuldig door de Regering moet kunnen worden nagegaan, *wat* er tot stand is gebragt, en dat zij, vóór en aleer zij toelate, dat dit in werking kome, zich, in het belang van allen, behoort te verzekeren, dat er voor niemand nadeel of schade kunne ontstaan. Hij gelooft, door hetgeen hij in het midden heeft gebragt, genoeg te hebben versterkt de meening, door hem aan den dag gelegd, dat zijne vragen niet geheel bevredigend zijn opgelost. Hij zou misschien hier zijn betoog kunnen eindigen, maar hij meent nog ééne opmerking niet te moeten terughouden. Zij betreft de vraag: in hoever de regten, welke de ingezetenen van Nederland, die de Roomsche leer volgen, toekomen op eene *eigen* regeling hunner kerkelijke zaken, ook hier kunnen zijn verkort? Misschien bedriegt hij zich; maar waaruit blijkt het, dat zij die regeling verlangen, zoo als zij nu is geschied? Welligt ontbrak het aan een orgaan om dat blijk te geven; maar opmerkelijk is niettemin toch dat de verhouding van de Roomsche Kerk in Nederland tot den Roomschen Stoel voorheen, zoo geheel anders was dan zij nu wordt voorgesteld. Voorheen werd een bisschop gekozen door de geestelijkheid; *nu* benoemt de Paus onmiddellijk; en uitdrukkelijk blijkt het uit den apostolischen brief van den 4 Maart ll., dat uit hetgeen omtrent de voormalige Roomsche Kerk in Nederland bestond, voortaan geen regt of verpligting meer zou volgen. Hij acht hierin wel eenige bedenkelijkheid gelegen, en hij gelooft, dat daardoor de kracht is ontzenuwd van het betoog, dat nu de Nederlandsche kerkvoogden een zelfstandig beheer zullen uitmaken. Hij zou het gewigtig achten, indien dit zeker was, maar dit schijnt werkelijk niet het geval te zijn, want het blijkt uitdrukkelijk, dat aan Rome is voorbehouden de bevoegdheid om de distrikten te splitsen, daarvan de grenzen anders te bepalen, en overigens vrijelijk te volvoeren wat haar nuttig of doelmatig zou voorkomen. Dit, meent hij, gaat te ver, en hij zou verlangd hebben, dat de Regering er voor waakte, dat niet voor altijd aan de Nederl. Roomschgezinden ontnomen wierden regten, waarop zij zelven vroeger zooveel prijs stelden en die, gelooft hij, voor hen nog van waarde te achten zijn. Hij hecht aan deze opmerking en hij gelooft er bij te mogen voegen, dat, als hij daarbij van iets gewaagt, dat misschien vreemd mag klinken in zijnen mond, hij dan toch meent, dat niet moet worden over het hoofd gezien, hoe de eigenaardige gesteldheid der Protestantsche bevolking haar [illegible] zag van den Roomschen Stoel, en hoe het voor haar bevredigend is, als zij gewaarborgd is, dat de Nederl. kerkvoogden altijd een zelfstandig bestuur kunnen voeren, hetgeen nu niet anders dan onder beperkende voorwaarden zal geschieden. Onze Roomsche landgenooten erkennen, dat ook hunne protestantsche mede-Christenen *regten* hebben, maar het Hof van Rome erkent dit niet, en wat wel niet te duchten is, er blijft altijd eene bedreiging in de hand van Rome. Nu moge daaraan meerder of minder waarde worden gehecht, de Protestanten mogen zich zonder gegronde reden verontrusten; maar men weet, wat die onrust al kan te weeg brengen. Hij vertrouwt, dat al zijne medeleden zullen medewerken en gereed zullen zijn te doen, wat strekken kan om de eendragt te bewaren. Hij hoopt, dat alle geschillen over kerkelijke aangelegenheden en geloofsbegrippen hier te lande voor altijd zullen blijven *uitgesloten*. Maar, waar het op aankomt, is om wel te waarborgen, dat de vrijheid, die in de Grondwet voor allen is geschreven, ook voor allen bewaard blijve, en dat aan de Regering de middelen niet moeten worden onthouden, om het voorschrift van art. 169 der Grondwet met kracht te handhaven. Het is hem voorgekomen, dat de *wijze*, waarop de organisatie is tot stand gebragt, geene genoegzame zekerheid daarvoor oplevert; dat de Regering, die reeds van gevoeligheid gesproken heeft en over veronachtzaming, die zij ondergaan heeft, daarover met kracht en ernst bij het Hof van Rome vertoogen behoort in te dienen, en dat zij nooit kan of mag toelaten, dat over Nederlandsche belangen buiten 's lands buiten hare voorkennis of medewerking worde beschikt.

De heer van Hoëvell heeft nooit met meer schroomvalligheid het woord gevoerd, doch heeft het ook nooit meer zijn pligt gevoeld zulks te doen. Hij wenscht zijne meening te zeggen: 1° over de handelingen van ons gouvernement; 2° over die van een vreemd gouvernement jegens onzen Staat; 3° over hetgeen hij meent, dat op dit oogenblik behoort gedaan te worden.

Ad. I. Wat heeft ons gouvernement gedaan? Uit de overgelegde stukken is, naar de meening des Spr., gebleken, dat het gouvernement zich op het juiste standpunt heeft geplaatst; d. i. op het grondwettig standpunt. Hij verschilt ten deze dan ook van meening met den vorigen spreker. Hij gelooft dat, volgens de Grondwet, ieder kerkgenootschap het *regt* heeft zich zelf te organiseren, zonder tusschenkomst van den Staat, behoudens hij blijve binnen de perken der wet. Het gouvernement heeft dus te regt dit standpunt ten deze aangenomen. Spr. drukt hier te meer op, omdat hij dit beginsel met het lid uit Gouda (den heer Metman), bij de beraadslaging over de begrooting, verleden jaar heeft verdedigd, en het der Regering tot grief heeft gemaakt, dat zij dit beginsel bij de organisatie van het Hervormd kerkgenootschap uit het oog heeft verloren. Het gouvernement heeft dus te regt, loijaal, zonder omwegen verklaard, dat de organisatie van het R. K. kerkgenootschap kon plaats hebben; dat de Grondwet daartoe de gelegenheid aanbood. Maar de Regering heeft meer gedaan. Zij heeft te regt ingezien, dat de *wijze*, waarop de invoering dier organisatie zou plaats grijpen, van veel gewigt zou zijn; dat daarbij met veel omzigtigheid behoorde te werk gegaan te worden. Om die reden heeft zij, het blijkt uit de overgelegde stukken, aan het Hof van Rome verzocht, dat tot de organisatie niet zou worden overgegaan, dan nadat alvorens over den *tijd* en de *wijze* waarop; mededeeling aan ons gouvernement zou worden gedaan. Nadat dit verzoek was geschied, heeft de regering eene belofte gekregen van het gouvernement van Rome, niet alleen, gelijk de minister van Buitenl. Zaken in de vorige zitting zeide, door stil te zwijgen, maar eene pertinente belofte. Immers bij missive van den min. van Buitenl. Zaken, van 16 Okt. 1852, wordt den Pausselijken Internuntius dank gezegd, omdat deze wel officieus heeft willen mededeelen, dat aan het gouvernement mededeeling zou worden gedaan van de *wijze* en den *tijd* van invoering. Het Pausselijk Hof heeft dus de belofte afgelegd, alvorens een stap te doen, van een en ander kennis te zullen geven. Spr. keurt dus goed, dat ons gouvernement het gewigt der zaak ingezien, en voorafgaande kennisgeving verlangd heeft. Hij keurt tevens goed, dat de Regering, die verzekering gekregen hebbende, de zaak heeft laten rusten en afgewacht heeft, tot dat aan de gedane toezegging voldaan werd. Dit is des Spr. beschouwing over de handeling der Regering ten deze in het algemeen. Hij wil daarmede niet te kennen geven, dat hij alle uitdrukkingen, in de gewisselde stukken voorkomende, wil onderschrijven; doch in het algemeen keurt hij die handelingen goed.

Ad. II. Wat heeft het gouvernement van Rome gedaan? Daarbij gewaagt Spr. van het gouvernement van Rome, niet van hem, in wien de R. Katholijken erkennen het Hoofd hunner Kerk, maar van het [illegible] een vreemd Gouvernement. Het Gouvernement van Rome heeft de verklaring van den Pausselijken Internuntius niet opgevolgd; het heeft in plaats van vooraf te waarschuwen, onmiddelijk uit stand gebragt, wat het gemeend heeft te moeten doen. Dit is eene grief van onzen Staat tegenover eene vreemde Mogendheid. Onze waardigheid als Staat kan niet gedoogen, dat een vreemde Vorst eene officieus gedane verklaring niet nakomt. Wat heeft het Roomsche gouvernement meer gedaan? Het heeft door zijnen ambassadeur alhier den 24 Maart jl., mededeeling gedaan van de pausselijke allokutie, den 7 Maart te Rome gehouden. Dit blijkt uit de missive van Mgr. Belgrado aan onzen Min. van Buitenl. Zaken.

In die missive wordt aan het gouvernement mededeeling gedaan van de pausselijke allokutie. Deze is daardoor niet meer een eenvoudig kerkelijk stuk. Het zou dit gebleven zijn, indien die aanbieding niet had plaats gehad. Het is nu geworden een staatsstuk van het eene gouvernement tegenover het andere. Had de Internuntius, in zijne betrekking als vice-superior, mededeeling gedaan van de allokutie aan de kerkelijke autoriteiten, dan ware het stuk bloot kerkelijk, en Spr. zou hier, in de kamers, daarvan geen gewag gemaakt hebben. Maar nu de ambassadeur van Rome, door die aanbieding, het tot een staatstuk heeft [illegible] meent Spr. het hier in beschouwing te [illegible] En dan is de inhoud van het stuk [illegible]

derheid der natie als krenkend te beschouwen. Spr. gelooft niet dat iemand hem in deze uitspraak zal tegenspreken. Hij zal zich dan ook van bewijzen onthouden. Hij gelooft dat de leden der vergadering het met hem eens zullen zijn, dat gemeld staatsstuk als krenkend voor de groote meerderheid der natie moeten worden beschouwd. Hij zegt dit met vrijmoedigheid, omdat hij het er voor houdt, dat niet alleen zijne protestantsche landgenooten, maar ook de katholijke het betreuren dat de organisatie van het kerkbestuur, op *die wijze* is tot stand gebragt. Het bewijs ligt daarin, dat de Min. voor de R. Kath. Eeredienst, in de vorige zitting, dien vorm en die wijze evenzeer heeft afgekeurd. Het is daarom te betreuren, dat hij, van wien de organisatie is uitgegaan, een vreemdeling was, die aan ons land onverschillig is. Als het een Nederlander ware geweest, die zijn Vaderland lief heeft, hij zou omzigtiger zijn geweest en niet gekrenkt hebben. Spr. houdt zich overtuigd dat de moeijelijkheden, welke zich thans opdoen, zouden zijn voorgekomen. Dit een en ander zijn des Spr. grieven tegen het Hof van Rome tegen het gouvernement van den Kerkelijken Staat.

Ad III. Wat thans behoort gedaan te worden? — wat, zegt Spr., moet de regering doen? De minister van Buitenlandsche Zaken heeft medegedeeld, dat reeds nu het gouvernement van Rome bekend is gemaakt met de gevoeligheid van onze regering ten deze. Op dien weg behoort de Regering voort te gaan. Zij moet niet rusten, vóór dat dat zij van den vreemden Staat verkregen hebbe die voldoening, welke overeenkomstig is met de waardigheid van ons land.

Wat moet de Kamer doen? Zij moet de Regering op dien weg ondersteunen, hetzij door eene individueele verklaring der leden, hetzij door een votum.

En nu zal Spr. nog met een enkel woord opgeven wat, naar zijne meening, de natie behoort te doen. Het oogenblik, zegt Spr., is gewigtig. Het woord, in de Kamer gesproken, blijft niet binnen hare wanden, maar vindt weerklank door het geheele land. Het is daarom, dat Spr., zonder zich geroepen te gevoelen lessen te geven, zich verpligt acht zijne meening te kennen te geven, omtrent hetgeen de natie behoort te doen. Misschien dat de woorden van vrede en eendragt, in de Kamer uitgesproken, gunstig naar buiten zullen werken. — En dan vraagt Spr.: wat behooren de Protestanten te doen? Getrouw te blijven aan het beginsel, hetwelk hun levensbeginsel is: vrijheid van godsdienst, vrijheid van geweten, vrijheid van geloof, vrijheid van belijdenis. Zij moeten getrouw blijven aan het beginsel dat ieder God diene op de wijze zooals met zijn geweten overeenkomt, en zulks zonder eenige belemmering. Meenen onze Roomsch-Katholieke landgenooten, dat zij God niet anders waardiglijk kunnen dienen, dan met een bisschoppelijk toestel, dan schrijft het protestantsch beginsel voor, hun die vrijheid te geven. Spr. kan begrijpen, dat zijne protestantsche landgenooten zich gekrenkt gevoelen over de wijze, waarop de organisatie is tot stand gekomen. Spr. gevoelt het, maar hun protestantsch beginsel, vrijheid van geloof en vrijheid van geweten, moet zoo sterk zijn, dat zij dat gevoel overwinnen en toestaan wat hun beginsel voorschrijft.

En nu, zegt Spr., een woord aan zijne Roomsch-Katholieke landgenooten. Zij vergeten nooit, dat het beginsel der Grondwet, de vrijheid van godsdienst en van geweten, tevens is een protestantsch beginsel. Zij vergeten nooit, dat op hetzelfde tijdstip, in hetzelfde jaar, waarin wij in het zuidelijk Europa gebeurtenissen hebben gezien, waarover de gemoederen treuren en die verschenen, dat in dat zelfde jaar, hier, waar 2/3 der ingezetenen Protestant zijn, aan allen, ook aan de Katholieken gegeven is hetgeen zij zoozeer verlangden, gelegenheid om zich te organiseren, zooals zij meenden, dat dit behoorde. — Spr. eindigt met de hoop, dat allen in het vaderland mede zullen werken om eendragt en vrede te bewaren. Een ieder verlangt God op zijne wijze te dienen. Moge de weg om dat doel te bereiken, nooit leiden tot begrippen, waarvan de God der liefde en des vredes afkeerig is.

De heer van Lijnden onderzoekt hetgeen door de Regering in de vorige zitting is in het midden gebragt. Toen beschuldigd zijnde het belang van het land verzaakt te hebben, heeft zij beweert *niets* gedaan te hebben, en in dat *niets doen* heeft zij een wapen ter harer verdediging gezocht. Zij heeft voorts overgelegd een aantal stukken, en er bijgevoegd: dat dit *alles* was, wat omtrent de zaak is voorgevallen. — Spr. heeft de stukken met belangstelling gelezen. Of daaruit niets meer blijkt, dan uit de mondelinge mededeelingen, zoo als de Minister van Buitenlandsche Zaken, heeft beweerd, dit zal hij straks onderzoeken. Hij heeft echter alvorens eenige vragen te doen. Zijn de overgelegde stukken alles wat te dezer zake gewisseld is? Is het zoo onbepaald waar, hetgeen de Minister van Buitenl. Zaken zeide, dat de gezant te Rome geheel vreemd aan de behandeling der zaak is gebleven? Is van de zijde van den Paus niet aanvankelijk het voornemen aan den dag gelegd, om vijf bisdommen, behalve een aartsbisdom daar te stellen? Zijn daaromtrent geene vertoogen van onze zijde ingediend? En is langs diplomatieken weg, dus door den gezant, niet te kennen gegeven, dat vier bisdommen vooreerst genoeg waren, en dat de vestiging van het aartsbisdom te Utrecht, op grond van staatkundige redenen, moest ontraden worden? Is toen de benoeming van den bisschop van 's Hertogenbosch niet achterwege gebleven? Spr. vraagt slechts: hij beweert niets. Maar heeft dit werkelijk plaats gehad, dan vraagt hij: welk vertrouwen kan geschonken worden aan de bewering der Regering, voorkomende in de *Staats-Courant* van 12 April, dat bij de benoeming door den Paus van een aarts-bisschop en drie bisschoppen, de Regering geene konsideratien heeft gegeven? Wat beduidt dan de bewering, dat de gezant geheel vreemd aan de zaak is gebleven? — Is des sprekers vermoeden juist, dat niet alle gewisselde bescheiden zijn medegedeeld, dan vraagt hij: waarom die teruggehouden! Is zijne meening onjuist, zijn er geene meerdere stukken, dan vraagt hij, op welken grond de Regering heeft kunnen volstaan met lijdelijk te blijven? Immers, wat blijkt uit de overgelegde stukken? Dat het Hof van Rome begonnen heeft met de mededeeling van hare zienswijze, ten einde het gemeen overleg te bevorderen. En welk was het antwoord van ons gouvernement? Dat volgens de Grondwet ieder kerkgenootschap vrij was, behoudens de waakzaamheid aan den Koning bij de Grondwet opgedragen, dat alle kerkgenootschappen zich houden binnen de palen van gehoorzaamheid aan de wetten van den Staat. Alleen werd in dit antwoord de verwachting uitgedrukt, dat het Hof van Rome, alvorens tot regeling over te gaan, daarvan en van den tijd mededeeling aan de Regering zou doen. In eene latere missive onzer Regering, van den 16 Okt. 1852, wordt de erkentenis van ons gouvern. aan den Internuntius betuigd voor de officieuze mededeeling dat voormelde kennisgeving zou plaats hebben, alvorens men tot regeling overging. Die betuiging van erkentenis had men kunnen sparen: de internuntius heeft het bij het voornemen laten blijven, en van de regeling is geene voorafgaande mededeeling geschied. Men zal zich misschien daarover gevoelig toonen: (waarover straks nader) meer niet. — Uit de stukken is verder gebleken, dat de Regering hare zienswijze, — dat het konkordaat van 1827 en de overeenkomst van 1841, bij de aanstaande vrije regeling der Katholijke Kerk als vervallen moesten worden beschouwd, — aan het Pauselijk Hof beteekend heeft. Nu vraagt Spr. of de Regering in deze zaak het bewijs geleverd heeft, overeenkomstig de Grondwet de belangen des lands behartigd, en de eer en de waardigheid des lands gehandhaafd te hebben? Spr. meent dit ontkennend te moeten beantwoorden. Art. 165 Grondwet verleent aan alle kerkgenootschappen in het Rijk gelijke bescherming. Wat beteekent dit? Beteekent dit, dat ieder kerkgenootschap zich kan inrigten, zoo als het wil, en dat aan alle eischen moet worden toegegeven? Moet het artikel niet in dien zin worden opgevat, dat men waarborg hebbe, dat niet één kerkgenootschap zoodanig ontwikkeld worde, dat het andere daardoor aan banden worden gelegd? Is het gelijke bescherming, wanneer men aan het Hervormd kerkgenootschap *elf* reserves oplegt, en zich omtrent de Katholieken van alle bemoeijing onthoudt? Is het gelijke bescherming dat men aan een buitenlandschen vorst het grondgebied van den Staat als een wingewest naar goedvinding te verdeelen geeft, en men bij het Hervormd kerkgenootschap alle territoriale beschikking aan zich behoudt? Is het gelijke bescherming de benoeming van een kerkelijk hoofd, dat zich bij eede verbindt allen die niet tot zijne kerk behooren, te vervolgen? Dit is eene hoogst ongelijkmatige bescherming, in strijd met den geest en de letter der Grondwet. Het erkennen der bisschoppen, die wel bij eede verbinden de ketters die zich op hun gebied bevinden, te vervolgen, is in strijd met art. 165 Grondwet. Doch ook art. 65 Grondwet is, volgens spreker, voorbijgezien. Daarbij wordt toch bepaald, dat de onderdanen geene vreemde titels, rang of waardigheid mogen aannemen, zonder 's konings bijzonder verlof. Men moge beweren dat dit *in casu* niet van toepassing is, en dat dit alleen geldt voor burgerlijke titels. Maar waar is het bewijs dat dit de ware uitlegging is? En kan men dit niet bewijzen, dan had de Regering het hof van Rome daarop opmerkzaam moeten maken. De Regering zegt, dat die titels kerkelijk zijn en de daarstelling der hierarchie van zuiver kerkelijken aard is. Maar men vergete niet, dat het gezag des Paussen tweeledig en dat dit moeijelijk te scheiden is. De geschiedenis heeft daarvan menigmalen het bezwarende aangetoond. Maar waarom dan gesproken van het Hof van Rome, als men meende dat het alleen gold het geestelijk gebied? Waarom dan wisseling van diplomatieke nota's, als men zich op het zuiver kerkelijk terrein bevond? Het hof van Rome heeft zich waarschijnlijk niet te beschuldigen, de kerk te hebben verwaarloosd. Van zijn standpunt kan men het geen verwijt van laauwheid doen, en integendeel niet den lof van wijs overleg onthouden. Het eenig verwijt dat men kan doen is, dat het na de gedane toezegging, geen voorafgaande kennisgeving aan ons gouvernement heeft gedaan. Doch dit, zegt de minister, geeft hoogstens grond om gevoelig te zijn. Gevoeligheid, zegt spr. is niet het zwak van dit ministerie. Hij behoeft maar te herinneren aan het beruchte traktaat met Rusland en aan de verwerping van het traktaat met Frankrijk, ten betooge hoe de begrippen onzer Regering omtrent gevoeligheid zijn, maar het geld de nationale eer. De Regering heeft stilgestaan, waar zij moest handelen. Daardoor heeft zij aanleiding gegeven tot de spanning en de verwijdering tusschen burgers, die tot dusverre in vrede leefden. Zij heeft eene klove doen ontstaan, welke moeijelijk te digten zal zijn. De eer en de waardigheid des lands zijn verwaarloosd, door met geen woord te protesteren tegen de aanmatigingen van Rome en tegen de allocutie, welke, ofschoon niet regtstreeks, evenwel een staatsstuk is geworden. Bezield met de begeerte, zoo als spr. is, om aan de Katholijken alle regten en vrijheden te helpen verleenen, waarop zij volgens de Grondwet aanspraak hebben, betwist hij haar niet om haar kerkgenootschap zoodanig in te rigten als zij dit verkiezen, mits zij echter geen inbreuk maken op de grondwettige regten der overige kerkgenootschappen. Hij kan niet toegeven, dat drie eeuwen onzer roemrijke geschiedenis, voorbij kunnen gezien worden, en de draad weder worde aangeknoopt, dáár waar men meende, dat zij voor goed afgebroken was. Daarvoor hebben onze voorvaderen geen goed en bloed veil gehad. Dit kan uit de geschiedenis niet weggecijferd worden. De Regering heeft derhalve zegt spr., door niets te doen, gehandeld tegen den geest der Grondwet. Zij heeft daarenboven onstaatkundig en onbehendig gehandeld, hetgeen men van haar niet had verwacht. Dat zij tegen de Grondwet heeft gehandeld, is door spr. betoogd. Zij handelde *onstaatkundig*, omdat zij moest bevroeden den indruk, welken de zaak op de protestantsche bevolking zou maken; *onbehendig* omdat hij in hetgeen met het Hervormd kerkgenootschap is gebeurd, aanleiding moest gevonden hebben, bij de vestiging van bisdommen, tot het nemen van maatregelen in het belang van het algemeen. De Regering (aldus eindigt spr.) heeft 's lands welzijn niet begrepen, niet genoeg behartigd.

De heer Rochussen schetst het hoogst gewigtige van dezen dag en van deze beraadslaging. Geheel Nederland heeft het oog op deze vergadering; geheel Europa heeft het oog op ons land. Dikwerf heeft het zich met eer en goed geluk uit moeijelijke omstandigheden gered. Hij hoopt, dat het ditmaal ook het geval moge zijn. Hij herinnert het, dat ons land eenmaal uit de rij der volken was gewischt, zoodat onze roemrijke vlag slechts eene herinnering uitmaakte. Later werd het land aan een naburig volk verbonden, dat verschilde van onze zeden, taal en godsdienst. Vijftien jaren strijd werd er in deze zelfde vergadering gevoerd. De omwenteling van 1830 brak uit. Noord-Nederland bleef getrouw aan het Stamhuis van Oranje. Het kleine Nederland vertoonde zich groot en magtig, niettegenstaande de groote mogendheden het verlieten. Nadat de scheiding met België voltooid was, vreesde men, dat het land zijn crediet niet zou kunnen handhaven. Het is echter de financiele verwikkelingen met goed gevolg te boven gekomen. Door buitengewone krachtsinspanning werd zijne eer ook in dit opzigt gehandhaafd. Naauwelijks waren de financiele moeijelijkheden uit den weg geruimd, of het beijverde zich, zijne inwendige aangelegenheden te regelen. Het moge waar zijn, dat de omstandigheden van het oogenblik bij die organisatie niet buiten invloed gebleven zijn, maar bij al die gelegenheden heeft het de achting en het vertrouwen van Europa weten te verwerven. Nu echter is wel de grootste moeijelijkheid ontstaan, maar nu rust ook op de vertegenwoordigers van het Nederlandsche volk een dure pligt; te trachten, ook die moeijelijkheden te boven te komen, zonder opoffering van onze staatkundige of godsdienstige vrijheid, zonder inbreuk te maken op 's lands eer en waardigheid. Ingevolge de bestaande grondwettelijke bepalingen, kan elk kerkgenootschap zijne inrigting naar goedvinden regelen. Het is aangenomen, dat elke kerk zich zelve kan organiseren. Ook onze R. Kath. landgenooten hebben alzoo regten verkregen, die gehandhaafd moeten worden. Maar geen vreemdeling kan uit onze wetten regten afleiden. Nederlanders kunnen regten aan de Grondwet ontleenen; vreemdelingen alleen uit traktaten, overeenkomsten of een konkordaat. Dat standpunt, dat de Spreker gelooft, dat het ware is, werd, naar hij meent, niet alleen door onze Regering, maar zelfs door den Pauselijken Stoel aldus begrepen. Uit het Verslag der Commissie van Rapporteurs over de Staatsbegrooting voor 1852 ontleent Spreker het bewijs, dat de Regering aan de R. Kath. Kerk de vrijheid liet, hare eigene aangelegenheden te regelen, maar dat dit aanleiding gegeven had tot het doen van de noodige openingen van den kant van den Pauselijken Stoel. De Regering heeft alzoo zelve verklaard, dat zij niet vreemd kon blijven aan hetgeen mogt worden vastgesteld over een zoo belangrijk onderwerp. De Stoel van Rome moest openingen geven, en heeft dit ook gedaan. De Regering is dus wel degelijk uitgegaan van de bedoeling, dat zij gekend moest worden, even als ten aanzien van de Protestantsche Kerk.

Het vervolg in de Courant.